

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, старшого дослідника

Созанського Любомира Йосиповича

на дисертаційну роботу

Невар Оксани Володимирівни

«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність дослідження теми дослідження

Деревообробна промисловість займає важливе місце в економіці України, забезпечуючи значний внесок у ВВП, зайнятість населення та експортний потенціал. Однак впровадження принципів сталого розвитку в цій галузі стає все більш нагальним питанням з огляду на глобальні проблеми, такі як зміна клімату, виснаження природних ресурсів та потреба у забезпеченні екологічної безпеки, а також на руйнування та складну ситуацію, обумовлену повномасштабною війною, розпочатою росією.

У сучасному світі, де екологічні та соціальні аспекти набувають все більшого значення, деревообробна промисловість повинна адаптуватися до нових умов шляхом впровадження інноваційних технологій, оптимізації виробничих процесів та розвитку зеленої економіки. Нагальним питанням постає необхідність зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та підвищення ефективності використання ресурсів задля збереження біорізноманіття й покращенню якості життя населення.

Робота є надзвичайно актуальною також у контексті євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні. Впровадження європейських стандартів у сфері екологічної безпеки та сталого розвитку вимагає глибоких наукових досліджень та розробки нових організаційно-економічних підходів, які забезпечать гармонізацію національного законодавства та практик із європейськими вимогами.

Таким чином, дисертаційна робота, присвячена організаційно-економічним засадам сталого розвитку деревообробної промисловості України, є вкрай своєчасною та відповідає нагальним потребам як національної економіки, так і глобальних екологічних тенденцій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Дослідження, представлене у дисертації, тісно пов'язане з ключовими національними та регіональними стратегічними документами, такими як Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Воно також корелює з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695, яка спрямована на підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, що є стратегічною ціллю II цього документу. Крім того, дослідження узгоджується зі Стратегією розвитку Волинської області на період до 2027 року, затвердженою рішенням Волинської обласної ради № 29/16 від 12 березня 2020 року.

Основні результати дисертаційної роботи були отримані в процесі активної участі здобувача у науково-дослідній діяльності Лабораторії проектів та ініціатив Волинського національного університету імені Лесі Українки. Зокрема, під час виконання держбюджетної теми «Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632) були розкриті особливості розвитку промисловості України, а також визначені основні ризики та фактори, що впливають на функціонування деревообробних підприємств.

Оцінка рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Здобувачка продемонструвала високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності, що виявляється у ґрунтовному використанні різноманітних методологічних підходів і методів. Методологічні основи організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості побудовані на фундаментальних положеннях економічної теорії та політекономії, а також класичних і сучасних теоріях сталого розвитку. Застосування просторового та системного підходів дало змогу комплексно розглянути процес організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості як цілісної системи взаємопов'язаних і взаємодіючих компонентів, враховуючи євроінтеграційну орієнтацію України та вплив війни.

Особливу увагу заслуговує здатність Невар Оксани Володимирівни до інноваційного мислення, що проявляється у формулюванні власних визначень ключових понять, розробці методики оцінки сталого розвитку деревообробної промисловості, а також у вдосконаленні існуючих підходів. Здобувачка не

просто адаптувала існуючі моделі, але й внесла суттєві новаторські елементи, що дозволило досягти високої якості дослідження та забезпечити його значний внесок у науку та практику.

У процесі виконання поставлених завдань здобувачем було використано загальноприйняті в економічній науці методи. Зокрема, діалектичний, емпіричний, системний, логіко-структурний підходи, методи структурного аналізу, статистичний та інтегральний аналіз. Загалом, комплексне застосування здобувачем різноманітних наукових методів свідчить про високий рівень володіння методологією наукової діяльності, що дало можливість досягти значних результатів у дослідженні організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості України.

Оцінка новизни представлених результатів дослідження

Представлене дослідження демонструє значну наукову новизну, що виражається у формулюванні нових теоретичних положень, розробці інноваційних методичних підходів та обґрунтуванні практичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості України.

Здобувачка удосконалила концепцію сталого розвитку деревообробної промисловості України, яка на відміну від існуючих моделей, ґрунтується на семи основних гіпотезах, що акцентують увагу на інтегрованому підході, соціальній відповідальності, відповідальному лісокористуванні, а також на циркулярній та зеленій економіці (ст. 49-50). Запропонована концепція є комплексною системою орієнтирів, принципів та заходів, спрямованих на досягнення гармонійного розвитку галузі через синергію між технологічними інноваціями, ефективним використанням ресурсів та залученням усіх зацікавлених сторін (ст. 51-60).

У роботі розроблено вдосконалений методичний підхід до діагностики сталого розвитку деревообробної промисловості України. На відміну від існуючих підходів, цей новий підхід охоплює чотири етапи аналізу, від оцінки сировинної бази до формування рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічних засад, враховуючи специфічні для галузі фактори, такі як вплив війни та мораторій на експорт необробленої деревини (ст. 68-73). Застосування інтегрального показника доповнює традиційні складові сталого розвитку специфічними для галузі показниками, що забезпечує глибший аналіз і більш точні результати.

Удосконалено організаційно-економічний механізм сталого розвитку деревообробної промисловості, що базується на чотирьох фундаментальних засадах. Механізм акцентує увагу на інтегрованому підході до впровадження

практик сталого лісівництва, екологічно чистих процесів деревообробки, сприянні сталому споживанню продукції, та налагодженні партнерства між зацікавленими сторонами. Впровадження цього механізму забезпечить досягнення економічної, соціальної та екологічної ефективності галузі на основі принципів циркулярної економіки (ст. 164).

Дослідження також дістало подальший розвиток у кількох аспектах. Теоретичне обґрунтування становлення теорії сталого розвитку деревообробної промисловості здійснено на основі періодизації етапів формування з визначенням часових меж, що віддзеркалюють еволюцію поглядів на лісокористування та деревообробну галузь (ст. 30-36). Це поглиблює розуміння взаємозв'язку між людською діяльністю та станом лісових ресурсів, сприяючи розробці ефективних стратегій управління лісовими екосистемами.

Крім того, впровадження інтегральної оцінки сталого розвитку деревообробної промисловості України, що базується на систематизації економічних, соціальних та екологічних показників, дає можливість об'єктивно оцінити поточну ситуацію, спрогнозувати майбутні зміни та надати обґрунтовані рекомендації щодо подальшого розвитку галузі (ст. 73-77; ст. 121-141).

Теоретичне обґрунтування організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості із врахуванням світового досвіду, що включає заходи ЄС, спрямовані на сталий розвиток лісового господарства та боротьбу з незаконними рубками, також було вдосконалено (ст. 146-158).

Науково-практичні рекомендації, розроблені здобувачкою, спрямовані на вирішення найбільш поширених проблем малих підприємств галузі, активізацію їх діяльності, створення бізнес-моделей для збалансованого розвитку, залучення іноземних інвестицій, налагодження діалогу між громадами та бізнесом, а також формування свідомого ставлення до виробництва деревини та його впливу на довкілля і суспільство (ст. 175-196).

Таким чином, результати дослідження мають значну наукову та практичну цінність, збагачуючи теоретичні знання у сфері сталого розвитку та надаючи конкретні інструменти для впровадження цих знань у практику деревообробної промисловості України.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці конкретних рекомендацій та інструментів, що впроваджені у діяльність деревообробної промисловості України для забезпечення її сталого розвитку. Результати дослідження, отримані в процесі виконання дисертації,

підтверджуються довідками про впровадження у роботу деревообробних підприємств ТзОВ Пандейя (довідка № 24/02 від 18.03.2024), ТзОВ ВКК Кайрос (довідка № 18 від 28.03.2024), а також громадської організації «Інститут транскордонних ініціатив» (довідка № 79/02 від 02.04.2024). Основні теоретичні висновки та науково-практичні рекомендації проведеного дослідження впроваджено також у навчальний процес Волинського національного університету імені Лесі Українки під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення лекційних і практичних занять з дисциплін «Інклюзивна економіка», «Філософія сталого розвитку», «Економічний аналіз та моделювання процесів сталого розвитку», а також у керівництві науково-дослідними роботами студентів (довідка № 03-22/04/1181 від 18.04.2024 р.).

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність результатів, отриманих у дисертаційній роботі, забезпечується використанням широкої інформаційної бази, що включає законодавчі та нормативні акти України, матеріали з періодичних видань, статистичні дані Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, інтернет-ресурси, а також результати власних досліджень здобувачки. Така різнобічна база даних сприяє глибокому і всебічному аналізу досліджуваної проблематики.

Застосування фундаментальних положень економічної теорії та політекономії, а також класичних і сучасних теорій сталого розвитку, у поєднанні з методами діалектичного, емпіричного, системного та логіко-структурного підходів, забезпечує високу обґрунтованість наукових висновків. Використання інтегрального показника для оцінки сталого розвитку деревообробної промисловості дозволяє отримати об'єктивні та точні результати, що враховують специфічні для галузі фактори.

Достовірність результатів також підтверджується їх успішним впровадженням у діяльність деревообробних підприємств та навчальний процес Волинського національного університету імені Лесі Українки, що підтверджено відповідними довідками. Представлення результатів на наукових конференціях, семінарах і публікація у рецензованих виданнях додатково засвідчують обґрунтованість та надійність наукових положень і рекомендацій, викладених у дисертації.

Оцінка структури та змісту роботи, самостійності її виконання

Структура дисертаційної роботи Оксани Володимирівни Невар відповідає вимогам до наукових досліджень, забезпечуючи логічну послідовність та чітке

викладення матеріалу. Робота складається з вступу (с. 20), трьох розділів, висновків (с. 200), списку використаних джерел (с. 206) та додатків (с. 229). Кожен розділ послідовно розкриває тему дослідження, від теоретичних основ до практичних рекомендацій, що дозволяє створити цілісну картину організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості.

У першому розділі "Теоретико-методичні основи сталого розвитку деревообробної промисловості" (с. 29-77) проведено ґрунтовний теоретичний аналіз концепції сталого розвитку, що включає огляд сучасних підходів (с. 29-47), визначення основних гіпотез (с. 47-66) та розробку методичних підходів до діагностики сталого розвитку деревообробної промисловості України (с. 66-77). Розділ завершується висновками (с. 77), що підсумовують основні теоретичні положення та підходи.

Другий розділ "Діагностика сталого розвитку деревообробної промисловості України" (с. 81-142) присвячений методичним аспектам оцінки сталого розвитку. Тут проводиться оцінка сировинного потенціалу та передумов сталого розвитку (с. 81-93), аналізується розвиток деревообробної промисловості з урахуванням його сталості (с. 93-121) та здійснюється інтегральна оцінка факторів сталого розвитку у воєнний і повоєнний періоди (с. 121-142). Висновки до цього розділу (с. 142) підсумовують проведений аналіз та надані результати.

Третій розділ "Удосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості" (с. 146-196) містить практичні рекомендації щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму сталого розвитку галузі, включаючи аналіз світового досвіду (с. 146-158), розробку механізмів на засадах циркулярної економіки (с. 158-175) та рекомендації щодо запровадження сучасних бізнес-моделей (с. 175-196). Завершується розділ відповідними висновками (с. 196).

Робота відзначається високим рівнем самостійності виконання. Здобувачка самостійно здійснила значний обсяг теоретичних та практичних досліджень, використовуючи широкий спектр методів та підходів. Використання різноманітних джерел, таких як законодавчі та нормативні акти, наукові праці, статистичні дані та результати власних досліджень, забезпечує високий рівень обґрунтованості та достовірності отриманих результатів.

Таким чином, дисертаційна робота Оксани Володимирівни Невар демонструє високу якість виконання, структурованість і наукову цінність, що підтверджується логічною побудовою роботи, глибиною аналізу та самостійністю виконання.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Результати перевірки дисертаційної роботи та пов'язаних публікацій свідчать про відсутність академічного плагіату, фабрикацій чи фальсифікацій. У роботі представлені виключно результати досліджень, проведених здобувачкою, що підкреслює її самостійність і наукову доброчесність.

Всі використані джерела, включаючи наукові публікації, нормативні акти, статистичні дані та інші матеріали, належним чином процитовані з відповідними бібліографічними посиланнями. Це забезпечує високий рівень наукової етики і підтверджує дотримання академічних стандартів у роботі.

Таким чином, дисертаційна робота повністю відповідає вимогам академічної доброчесності, демонструючи чесність і прозорість у представленні наукових результатів та дотримання етичних норм у науковій діяльності.

Висновок про кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача

За тематикою дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць загальним обсягом 5,5 друкованих аркушів, з яких автору належить 4,72 друкованих аркуші. Серед цих публікацій 5 статей опубліковані у наукових фахових виданнях категорії «Б» та 8 публікацій мають апробаційний характер.

Опубліковані матеріали повністю відображають основні результати дисертації, що свідчить про повноту та всебічність оприлюднення наукових результатів. Усі ключові положення та висновки, викладені в роботі, пройшли наукову апробацію і були визнані фаховим науковим співтовариством.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею. Усі наукові результати, викладені в дисертації, належать особисто здобувачці і є її науковим доробком. Це підкреслює високий рівень самостійності, відповідальності та наукової доброчесності здобувача у виконанні дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Водночас у дисертації присутні окремі елементи, що відкривають простір для наукової дискусії та потребують додаткового теоретичного осмислення та аргументації. Аспекти, які вимагають подальшого розгортання та уточнення, можна сформулювати наступним чином.

1. Концепція сталого розвитку деревообробної промисловості, запропонована в дисертації (с. 47-66), базується на семи основних гіпотезах, що охоплюють інтегрований підхід, соціальну відповідальність, відповідальне лісокористування, а також принципи циркулярної та зеленої економіки.

Врахування специфіки різних регіонів України є важливим аспектом, що може покращити практичну реалізацію концепції. Відповідно, подальші дослідження можуть бути спрямовані на деталізацію регіональних особливостей, включаючи економічні, екологічні та соціальні умови, що дозволить розробити регіонально орієнтовані стратегії сталого розвитку.

2. Методичний підхід до діагностики сталого розвитку деревообробної промисловості (с. 66-77) включає чотири етапи аналізу, від оцінки сировинної бази до формування рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічних засад. Важливо уточнити адаптацію цих методів для підприємств різного розміру та типу власності.

3. У розділі, присвяченому розробці рекомендацій щодо сталого розвитку деревообробної промисловості та запровадженню сучасних бізнес-моделей (с. 175-196), важливо врахувати довгострокову стійкість запропонованих моделей у контексті швидко змінюваних умов зовнішнього середовища, таких як економічні кризи, зміни в законодавстві та екологічні виклики. Розгляд цих факторів забезпечить стійкість та адаптивність бізнес-моделей до майбутніх змін, що є ключовим для довгострокового успіху галузі.

4. Доцільно було б розглянути можливі виклики та перспективи розвитку деревообробної промисловості України у повоєнному періоді.

Висловлені дискусійні положення не знижують наукової та практичної значимості проведеного дослідження. Дискусійність і критичність окремих положень засвідчує складність та багатогранність обраного наукового завдання, а також перспективи у проведенні авторкою подальших досліджень з цієї проблематики.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Невар Оксани Володимирівни на тему «Організаційно-економічні засади сталого розвитку деревообробної промисловості України» є цілісною і завершеною науковою працею. У дисертації досягнуто науково обґрунтованих результатів, що вносять суттєвий вклад у розвиток науково-методичних підходів до проблематики сталого розвитку деревообробної промисловості. Робота виконана на високому науково-методичному рівні, характеризується логічною структурованістю та комплексністю, містить наукову новизну та має значну практичну цінність. Публікації авторки відображають ключові положення дисертаційної роботи.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу дисертації, можна зробити висновок, що робота «Організаційно-економічні засади сталого розвитку деревообробної промисловості України» відповідає вимогам наказу

Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка, Невар Оксана Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
старший дослідник, провідний
науковий співробітник
відділу проблем реального
сектора економіки регіонів
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»

Любомир Созанський